

міжнародних стандартів, забезпечуючи безпрецедентний захист та розширюючи права правопорушників, а жертви злочинів, зокрема діти, які постраждали від злочинів, не отримують належної державної допомоги та уваги.

Тож можна робити висновок, що Україна стоїть на шляху покращення умов та засобів опитування неповнолітніх за європейськими стандартами, проте, задля досягнення цієї мети варто проводити зміни в самому законодавстві.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Методичні рекомендації щодо опитування дітей, що стали свідками та/або жертвами насильства, а також вчинили насильство: Метод. посіб. Автори-упоряд.: Д. Пурас, О. Калашник, О. Кочемировська; Т. Цюман; за заг. ред. Т. Цюман. К.: ФОП Клименко, 2015. 114 с. URL : <https://tm.coe.int/guidelines-druk-2-/168075de3b>

3. Методичні рекомендації щодо опитування дітей у межах розслідування: Метод. посіб. Автори-упоряд.: Г. Попов, І. Урумова, Т. Цюман; за заг. ред. Т. Цюман. Київ, 2021. 112 с. URL : https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/child_witness_dl/Metod_recomendations_opytyvannya_ditey_UKR.pdf.

Садовий Ростислав Олександрович
курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування

науковий керівник:

Миронюк Роман Вікторович,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОТРИМАННЯ ПОКАЗАНЬ ВІД МАЛОЛІТНІХ СВДКІВ І ПОТЕРПІЛИХ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ

Допит неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених, свідків та потерпілих має деякі особливості, зумовлені віком, соціальними, морально-психологічними, тактичними особливостями допитуваних. Питання про процесуальний статус педагога та психолога, особливості їх залучення до слідчих дій за участю неповнолітніх на законодавчому рівні досі залишається невирішеним, а в науковому середовищі дискусійним.

Найбільш значуще та наочно проявляються вікові психологічні

особливості дітей. 5-6 років після народження дитини складають фундамент майбутнього дорослого індивідуума, досвід перших років життя визначає ставлення до себе, особистого життя, сім'ї, кар'єри та до захоплень. У будь-якій державі діти мають особливий статус і потребують більшого захисту своїх прав та законних інтересів, ніж дорослі [1, с. 27].

Працівники судово-слідчих органів під час виконання своїх професійних обов'язків, зокрема отримання цікавих для них відомостей про справу, що розслідується, часом не завжди враховують зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на достовірність їх показань, а часом і просто ігнорують емоційний стан малолітнього допитуваного.

Для здійснення взаємодії з неповнолітнім, спрямованої на захист психіки дитини від негативного впливу зовнішніх факторів, потрібно враховувати психотравмуючий для психіки дитини характер судово-слідчих дій під час проведення опитування та ін. та створити особливі сприятливі умови. Основну роль у вивченні особистісних особливостей неповнолітнього відіграє визначення типу його темпераменту та властивості характеру, що спрощує встановлення психологічного контакту з допитуваним, дозволяє правильніше розуміти особливості його поведінки, дає можливість варіювати потрібним чином тактичні прийоми допиту/опитування. Отже, однією з умов допиту неповнолітнього свідка та потерпілого, що забезпечують отримання повних та достовірних показань, служить встановлення психологічного контакту між допитуваним малолітнім і слідчим (дознавцем). Не дарма під час допиту допитуваний неповнолітній не попереджається про надання неправдивих свідчень з тієї причини, що законодавець дав можливість встановлення психологічного контакту з неповнолітнім свідком, який допитувався, не призначивши за це покарання. Ця обставина свідчить про прояв турботи та захисту з боку держави щодо неповнолітніх, допитуваних під час проведення слідчих заходів [2, с. 102].

Під час допиту неповнолітніх свідків та оцінювання їх показань суд у кожному конкретному випадку разом із особливостями справи, що розглядається, має враховувати вік і здатність неповнолітнього (малолітнього) правильно сприймати події, обставини та факти, що мають значення для справи, та давати відповідні правдиві/достовірні свідчення щодо них. Слідчий або дізнавач під час проведення допиту має забезпечити присутність педагога чи законного представника для дотримання прав та законних інтересів допитуваного неповнолітнього. Цю ж мету переслідує й участь захисника у допиті неповнолітнього обвинуваченого, присутність якого додатково гарантує реалізацію прав неповнолітнього. [3, с. 79]

До початку допиту слідчий на свій розсуд може отримати у психолога консультацію про психологічні особливості дітей та підлітків того віку, до якого належить потерпілий чи свідок. Допомога психолога може бути корисною також під час підготовки питань, що передбачається ставити допитуваному неповнолітньому.

Слід зазначити, що основна функція психолога під час допиту неповнолітнього потерпілого та свідка під час попереднього слідства полягає у застосуванні психологічних знань для встановлення контакту з допитуваним, правильної та коректної постановки йому питань, охорони його психічного здоров'я від травмуючого впливу незвичної для нього ситуації та середовища. Психологічний контакт, що встановлюється на початку допиту, допомагає малолітньому опитуваному більш достовірно і правдиво розповідати про те, що сталося.

Враховуючи психо-травмуючий характер кримінальної ситуації на психіку дитини – свідка злочину, під час проведення судово-слідчих дій необхідно створення особливих умов здійснення конструктивної взаємодії з неповнолітнім (малолітнім), спрямованих на захист психіки дитини від негативного впливу зовнішніх факторів [4, с. 62].

Допомога психолога може бути використана і під час складання протоколу слідчої дії для ретельної фіксації особливостей мови допитуваного неповнолітнього, правильної оцінки його показань та поведінки.

Безперечно, за умови правильної організації та проведення допитів малолітніх свідків та потерпілих від них може бути отримано цілком надійні, досить повні та точні свідчення. Слід наголосити, що навіть від молодших дошкільнят може бути отримано інформацію, що забезпечує успіх розслідування.

Вважаючи, що свідчення неповнолітніх і малолітніх свідків не можна використовувати в кримінальному процесі як доказову базу з тієї причини, що брехня у всіх її проявах властива кожній дитині, зазначені вище дослідники, проте, у виняткових випадках не заперечували великої доказової цінності показань дітей дошкільного віку, здатних точно передати спостерігається подія у разі інтересу до неї в дитини і за умови проведення «швидкого» допиту, поки спогади ще «свіжі» у пам'яті.

Таким чином, взаємодія працівників судово-слідчих органів із неповнолітніми свідками у кримінальному процесі ґрунтується на отриманні від них свідчень та відомостей, що сприяють встановленню істини у кримінальній справі.

1. Гошовська Ю. Допит неповнолітніх у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування. Національний юридичний журнал: теорія и практика. 2016. С. 130–133.

2. Романюк В. В. Участь педагога, психолога та лікаря в кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. Харків, 2014. № 4 (67). С. 101–109.

3. Бочкор Н.П., Цільмак О.М., Швед О.В. та ін. Зелені кімнати: психологічні особливості організації роботи з дітьми. Київ: ТОВ «Агентство «Україна». 2012. 112 с.

4. Шмиголь Т. Особливості тактики проведення допиту при розслідуванні злочинів, учинених неповнолітніми. Підприємництво, господарство і право. 2007. № 8. С. 134-137.

5. Коваленко Є.Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України : Підручник.

МОНУ. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 632с

6. Кримінально-процесуальний кодекс України (Затверджений законом від 28.12.60 ВВР, №2 ст.15; зі змінами згідно закону N 2453-VI від 07.07.2010, ВВР, 2010, N 41-42, ст.529).

Самойлова Софія Юріївна,
курсант факультету підготовки фахівців
для підрозділів стратегічних розслідувань

науковий керівник:

Миронюк Роман Вікторович ,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДИТИНИ-СВІДКА ПІД ЧАС ІНТЕРВ'ЮВАННЯ У РАМКАХ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Із проблемою особливого підходу та створення певної тактики комунікації із дитиною, яка через ті чи інші відносини має причетність до порушення законодавства країни, стикається чимало працівників поліції та інших служб. Наразі це питання не є чітко окресленим, але той факт, що не всі поліцейські розуміють як потрібно спілкуватися із дитиною та навіщо розуміти її психіку, створює певні складнощі у повсякденній діяльності працівників НПУ [1].

Діти – це особливі особи, які мають стосунок до адміністративного провадження через свій вік, когнітивний розвиток, особливості віку та залежність від тих, хто їх виховує, із ким вона проводить більшість часу та таке ін. Умови та характер проведення бесіди з дітьми також може мати вплив на її результат, саме тому знання як саме розвивається дитина у певному віці та як підготувати опитування для найбільш достовірних свідчень із урахуванням виключення повторного травмування дитини, є дуже важливим аспектом. Саме тому кожному поліцейському, який здійснює допит або опитування дитини, важливо знати та враховувати психологічні особливості дітей різного віку, незалежно від їх статусу у провадженні (дитина, що вчинила правопорушення, або та, що постраждала від вчинення протиправних діянь чи стала свідком таких подій), для покращення ефективності комунікації у своїй службовій діяльності.

Чому виникають труднощі у спілкуванні саме з дітьми? Існують різні